

Taka šola pa je tudi najbolj nevarna za to, ker more po načelih naših levičarjev mladini jemati vero in narodnost, zato hudo kričanje vse levice zborniške.

Tudi pri §. 75. bilo je veliko krika, zato ker dovoljujejo nekaterim deželam izjeme od določeb §. 21, 22, 28, 38, 17, 18, 19 in od družega odstavka §. 48.

Zadnji boj vnel se je pa pri resoluciji, nasvetovani poleg postave, v kateri se vlada naprosi, zbornici predložiti načrt nove državne šolske postave, katera bo v nasprotju z državno temeljno postavo, ki državnemu postavodajstvu izrekoma pridržuje samo načela za ljudsko šolstvo, vse drugo pa prepušča deželnim zborom.

Iz kratkega posnetka zdaj sklenjene postave dajo se uže deloma uganiti razlogi, ki so zborniško levico napotili, zoper njo peljati tako hud boj. Šlo jim je prvič za to, da ljudska šola vsaj načeloma ostane brezverska, da se ohrani temu načelu primerna izreja v šoli; da bi duhovščina ne imela pri šoli nikakoršne merodajne besede, zato je bil tak boj zoper §. 48., vsled katerega mora šolski vodja, kateremu pripada nadzorstvo odgojevanja na njegovi šoli, zmožen voditi versko odgojo, po oni veri, kateri pripada večina učencev njegovih.

Razun tega pa strasten boj levice zoper šolsko postavo kaže očitni namen in tudi upanje, da bi se ji posrečilo s tem, da se postavni načrt, vladin predlog zavrže, razruši zborova večina, da se prekucne vlada in da na njeno mesto stopi zopet ministerstvo v duhu predpreteklih, ustavoverskih časov, morebiti z nekaj drugačo unanjo obliko, toda s staro-ustavoverskim srcem ponemčevalne vsemogočnosti.

Da je levica to nameravala, kaže najbolj njihovo ruvanje med Čehi, proslavljanje Mladočehov, hvalisanje Tilšerja in ostro zabavljanje na vse druge, kateri se jim niso hoteli vsesti na limanice. Dalje: vedno naglašanje nezadovoljnosti dalmatinskih poslancev z dodanim žuganjem, da jih ne bo v zbornico; prav brez ovinov pa so levičarji priznali ta svoj namen v obravnavi šolske postave, se vé, da še le tedaj, ko so se prepričali, da jim ne Mladočehi, ne Dalmatinci in ne sicer levici bliže stoječi udje poljskega kluba ne bodo pomagali razdirati zborniške večine in prekucavati vlade. Zato so bili levičarski govori zadnjih dni šolske razprave polni strasti, polni žolča, očitanja in žuganja zoper vsak del večine posebej. Odlikovali so se pri tem poslu Sturm, Heilsberg, Reschauer, Plener in Chlumecky.

Poleg brezkončnih in strupenih govorov pripeljali so pa tudi vse svoje somišljence v zbornico, tako da od vseh pri tretjem branji niso pogrešali več kot edinega, sicer na Dunaji bivajočega, pa na smrt bolnega „brata“ dr. Hofferja; vsi drugi bili so tam od Predarelčana Waibeln in Dalmatinca Ivaniča — do hromega — na palico se opirajočega višenskega barona Tauffererja, ki z roko v zanjki eno nogo s silo pritegava za seboj. Prišla sta tudi še le k tretjem branji tržaški Witman in pemski kmet Köpel. Tudi so v zadnjem trenutku še pregovorili dva omahljivca, katera sta ves čas glasovala z desnico, da sta izostala od tretjega branja, bila sta to rusinski duhoven Ozarkjevič, in moravski grof Vetter. — Desnica je razun tega pogrešala štiri Dalmatince Boreli-a, Poza, Šupuka in Vojnoviča, iz poljskega kluba: Potocki-a in Gnjevož-a, iz českega kluba pa Trojana. — In vendar vse prizadevanje bilo je brez zaželjenega vspeha; šolska postava bila je sprejeta, in ko je preteklo soboto 28. aprila popoldne ura kazala 4 in 7 minut, mogel bi bil knez Alfred Lichtenstein pogledati na uro in levici pokazati, da ni bil kriv prerok. Vendar pa bila je postava sprejeta z malo večino treh glasov? — zakaj? Tudi za to odgovor ni težak, poka-

zal ga je dalmatinski Klaič, omenivši, da naj bi vendar enkrat vlada Taaffe-jeva pokazala več odločnosti in minister Taaffe rekel je zavrivši vladi njegovi dan priimek „Handels-Ministerium“, da bode „Ministerium des Handels“, to je, ministerstvo „dejanja“, in ne ministerstvo „barantanja“. — Večina samo treh glasov izvira tedaj odtod, ker do zdaj vlada ni postopala odločno, ako bi bilo to, ne bili bi imeli nasprotnih glasov iz Trsta, Istre, Gorice, in ne bilo bi se treba 4 Dalmatincem umikati glasovanja; in vsa levica ne bi bila nikdar tako predrzna, ako bi vlada vsaj nekaterim svojim uradnikom odločno potrkala na prste.

Mnogovrstne novice.

* C. kr. trgovinsko ministerstvo naznanja trgovinskim in obrtnim zbornicam, da se je dne 28. aprila l. 1883. v Parizu podpisal dogovor med Avstro-Ogersko in Francosko, kateri določuje, da trgovinska pogodba od 7. novembra 1881., katera bi bila sicer nehala 15. maja 1883., nespremenjena ostane do 29. februarija 1884.

Naši dopisi.

Z Dunaja 30. aprila. — Državni zbor. Do pretekle sobote popoldne obračala se je še pozornost vseh političnih krogov na obravnavo državnega zbora o šolski postavi; pa tudi zdaj po glasovanji — po sklenjeni postavi ozira se še ves svet na to obravnavo. — Po pravici občuduje se vstrajnost in spretnost poročevalca Lienbacherja, ki je v 14 dnevni nepretrgani razpravi zmiraj pozoren, zmiraj pripravljen, krepko stal za postavo, ne zgubivši mirnosti in celo soljeno zavrnil je tu in tam kakošno nepremišljeno opazko nasprotnikov, tako je zavrnil štajarskega „brata“ Foregger-ja, ki je zagovarjal posilno telovadbo pri učenkah rekši, da bode vsled te postave trpela lepota pri ženskah, poročevallec pa ga je zavrnil s tem, da so bile uže lepe ženske, ko še telovadbe v šolah po imenu niso poznali; tako krcnil je še marsikaterega nasprotnika.

Prav divjal je levičar Heilsberg, ter ministra Conradada primerjal z Judežom, ki je Boga izdal; minister vrnil je napad z besedo „infam“ (brezčastno), konečno se pa vendar nista stepla, ampak sta preklicala „infamije“. Blizo tako divjala sta Reschauer in Sturm, konečno pa je mladi Plener še vendar vse prekosil v strastnem divjanji. Ta obral je zaporedoma vse dele desnice z vsakovrstnim očitanjem, največidel so dobili Galicijani, za njimi pa Čehi. — O lastnem stanju zborniške levice spoznal je strastno obupan. („Stanje, katero tukaj imamo, je danes slabo, ako hočete, strastno obupano“). — Vso svojo jezo in strast pa je Plener zbral za sedanjo vlado rekši:

„Ta vlada je Avstriji več škode prizadela, kakor bi bilo kedaj mogoče storiti tej državi najhujšemu unanjemu sovražniku. — Ta vlada pričela se je iz sovraštva zoper našo stranko. — To stranko hoče se za vsako ceno končati, hoče se spraviti ob njeno politično veljavo, ob njeno stanje v deželi. — Ker se pa vendar velik političen program ne more zidati na samo sovraštvo, iznašle so se besede: „Sprava in porazumljenje“. Te besede naj bi zakrivale kar pomeni sovraštvo in iz besedi „sprave in porazumljenje“ nastala je narodna vojska vseh. — Kaj je vladi mar za našo armado — in sklenil je govor: „kdor pri tem trpi, je le država, ki se na prodaj postavlja strankam na trgu, saj je le Avstrija, kateri škodujete.“

V drugi seji zavrnil je minister Taafe Plenarja odločno in ojstro, — predsednik pa ga je koj in to dvakrat pozval k redu.

Iz Kremisa ob Donavi 9. aprila. — Prebivalci našega med krasnima vinskima gorâma tik Donave ležečega mesta, bili so pretečeni teden silno razburjeni nad umrlim baronom Wertheimom, ker jih je pozabil v svojem testamentu.

Milijonar France baron Wertheim, kateri je 3. t. m. na Dunaji za mertvudom umrl, bil je rodom Kremisar, sin trgovca, a postal je baron. Rojen 3. aprila 1814. Ostal je pri svojih starših do svojega 24. leta, potem je obhodil razne tuje dežele; vrnivši s popotovanja, kupil si je fabriko za kose v Scheibs-u na Štajarskem, katera je slovela po domačih in tujih deželah zaradi kos. Sloveč je pa postal po iznajdbi najtrdnjših železnih hranilnih omar po imenu „Wertheimkasse“, katerim tudi ogenj ne škoduje. Ta iznajdba povzdignila je moža do barona. Razposlal je svoje tako imenitne hranilne omare po vseh deželah. Tako je oddal leta 1857. v Konstantinopol do 5000 kas. Akoravno do 6 milijonov bogat, ni se spomnil svojih sorjakov tudi ne revnih v svoji oporoki, — ampak razdelil je svoje premoženje med ženske in njih otroke, skaterimi je živel. J.

Iz vipavske doline 28. aprila. (*Nezadolžena kazen; tihotapstvo; naš poslanec.*) Te dni je hodil c. k. finančni nadzornik krog tukajšnjih trgovcev ter zahteval 2 gold. (da ne bode treba hoditi do okrajnega glavarstva v Postojno) kot kazen zaradi zamujenega posebnega naznanila prodaje slanine. Imenovani nadzornik se je sklicaval na neki ukaz od leta 1877, po katerem bi moral vsak trgovec naznaniti, da slanino prodaja. A ker se ta ukaz kakor se čuje nij nobenemu trgovcu naznanil, se toraj tudi noben oglasiti ni mogel, posebno pa pisatelju teh vrstic, ki je svojo trgovino pred dvema letoma pričel, se še sanjalo ni, da se ima oglasiti še posebej zaradi prodaje slanine, a kazen je moral z drugimi vred plačati.

Huda nadloga za tukajšnje trgovce so tudi tihotapci. V kljub vsi finančni in žandarmerijski straži vnesó iz bližnega Trsta na tisuče kilog. kave, sladkorja, ter vsakovrstnih reči; kar dela trgovcem, ki morajo obilne davke plačevati neizmerno škodo. Da, postali so tako drzni, da si upajo o belem dnevu od hiše do hiše hoditi, ter svoje blago ponujati, in — z dobrim vspehom; kajti malo je tako vestnih ljudi, da bi ne kupovali 20 do 30 kr. ceneje kilog. kave, sladkorja itd. od tihotapcev kakor od poštenih trgovcev, ki se z onimi klateži ne morejo meriti, kajti morajo plačevati 52 do 54 kr. uvoznine od kilog.

In kaj sledi iz tega? da tako znane boljše hiše od tihotapcev kupujejo, in še več, da sami (brezvestni) trgovci so v zvezi z tihotapcem, se vé, da potem ložeje izhajajo; pošteni vestni kupci pa gledajo v praznih prodajalnicah kako se tihotapstvo širi njim na kvar, ki ogromne svote davka plačujejo. Skrajni čas je, da slav. vlada v obrambo trgovcev kaj stori.

Nekaj časa sem se širi govorica da bode naš deželni zbor razpuščen, in to v kratkem času (in prav je, saj ne bode nikdo žaloval po njem), ter se bodo razpisale nove volitve. Pri nas nam ne bode treba nič zbirati ter bomo ostali pri starem našem poslancu gosp. Mat. Lavrenčiču, kajti mož je poštenjak v vsakem oziru, trdnega značaja, ki je hodil vedno z nepozabljivim rajnim očetom dr. Bleiweisom, ki je strokovnjak v poljedelstvu, izgledni vinorejec, ter zvest veren katoličan. Njega tedaj bomo ako Bog da tudi v prihodnje volili, ker smo prepričani, da se bode ravnal tudi v prihodnje po lepem slovenskem geslu: Vse za vero, dom, cesarja!

Iz Ljubljane. (*Prihod presvitlega cesarja na Kranjsko.*) Včerajšnja uradna „Laib. Zeitung“ razglša sledeči najviši potrjen program za predstoječe bivanje presvitlega cesarja na Kranjskem:

V sredo dne 11. julija ob 1½ uri popoldne: Prihod na deželni meji v Trbovljah.

Popoldne ob 4½ uri: prihod v Ljubljano.

Zvečer ob 8. uri: bakljada s petjem.

V četrtek dne 12. julija: v Ljubljani.

Zjutraj ob 8. uri: slovesna sv. maša.

Dopoludne ob 10. uri: Poklanjanje deželnih poslancev, dvornih dostojanstvenikov itd. na najvišem dvoru.

Popoldne ob 3. uri: Najviše ogledovanje.

Zvečer ob 8. uri: Predstava v deželnem gledišči.

V petek dne 13. julija: v Ljubljani.

Zjutraj ob 7. uri: ogledovanje vojaške posadke.

Dopoludne ob 10. uri: Splošne avdijence (zaslišavanje).

Popoldne ob 1. uri: Najviše ogledovanje.

Popoldne ob 4. uri: Slovesno streljanje in potem ljudska veselica.

V soboto dne 14. julija: v Ljubljani.

Zjutraj ob 7. uri: Najviše ogledovanje vojaštva.

Dopoludne ob 10. uri: Pokladanje temeljnega kamena „Rudolfinum-a“.

Dopoludne ob 11. uri: Najviše ogledovanje.

Popoldne ob 3. uri: Najviše ogledovanje.

V nedeljo dne 15. julija: v Idriji — Ljubljani.

Zjutraj ob 6½ uri: Vožnja na Spodnji Logatec, v Gornjo Idrijo.

Prihod dopoludne ob 10. uri: Najviše ogledovanje rudokopa.

Popoldne ob 1. uri: Vožnja nazaj v Ljubljano.

Prihod ob 4½ uri.

V ponedeljek dne 16. julija: Ljubljana — Kamnik — Kranj — Begnje — Bled.

Zjutraj ob 7. uri: V Kamnik. Najviše ogledovanje.

Dopoludne ob 10½ uri: daljno potovanje v Kranj.

Prihod ob 12. uri: Najviše ogledovanje.

Popoldne ob 1. uri: na Lesce v Begnje. Najviše ogledovanje.

Popoldne ob 3. uri: V Bled. Prihod tje ob 4½ uri.

Zvečer ob 9. uri: Svečanost na jezeru.

V torek dne 17. julija zjutraj: Odpotovanje.

— (*Razstava goveje živine.*) Na drugem mestu današnjega lista nahajamo oklic kmetijske družbe kranjske, da namerava družba opriliki navzočnosti presvitlega cesarja na Kranjskem napraviti deželno živinsko razstavo po izgledu okrajnih razstav, katere so bile v Novem mestu, v Postojni in v Kranji, toda v večji meri, ker je namenjena za vso našo deželo. Govedini lepih in dobrih plemen pripoznala se bodo darila; ni pa dvomiti, da bodo kmetovalci naši radi poslali v razstavo vsakovrstne kmetijske pridelke in izdelke. — Misel, to razstavo prirediti letos in ravno ob priliki, ko bode Ljubljana polna domačega in unanjega ljudstva, pa tudi ravno pri veliki deželni slavnosti je gotovo prav hvale vredna, enkrat za to, da se glavni steber naše dežele: kmet, dostojno pokaže pri tej svečanosti, pa tudi za to, ker bode razstava pri tej priliki tako obilno obiskana, kakor bi sicer nikdar ne bilo mogoče. — Mi vabimo kmetijske družbe tedaj prav živo priporočamo našim živinorejcem in kme-

tovalcem sploh, moremo pa tudi dostavljati vest, da je izdatna državna podpora za to razstavo gotova, kakor smo ravno izvedeli od prav merodajne strani. — Kmetovalci, pripravljajte se tedaj za razstavo!

— (*Mestni odbor ljubljanski*) zboroval je včeraj prvič po novih volitvah. Izmed protinarodne stranke bil je navzoč samo g. Doberlet; navzoči pa so bili, po našem prepričanju prav po besedah in duhu ljubljanskega občinskega reda — tudi novoizvoljeni odborniki. — Potrdile so se volitve in volili so se odseki, namreč: magistratni, osebni in pravni, finančni, stavbenki, ubožniški, policijski in šolski odsek, in konečno tudi odsek za olepšanje mesta.

— (*Poroka*) sina našega državnega poslanca grofa Hohenwarta, nadlajtenanta Hugo grofa Hohenwarta z grofico Izabelo Marenzi, hčerjo feldmaršal-lajtenanta Franc Anton Marenzi-a, bode prihodnjo soboto dne 5. t. m. v cerkvi sv. Justa v Trstu. — Bog blagoslovi občečastenih starišev nadepolna zaročenca!

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Krog nove šolske postave vrstilo se je zadnji čas še vse govorjenje. Mi se sklicujemo gledé tega predmeta na današnji dunajski dopis in poseben članek. — Vse bolj in bolj potrjuje, da je bil to boj za in zoper versko odgojo naše mladine, zraven pa tudi boj za ministerske sedeže.

Preteklo soboto bila je pri lepem spomladanskem vremenu velika vojaška parada v navzočnosti cesarja, vseh nadvojvodov in velikega spremstva. Navzoč je bil zraven tudi nemškega cesarjeviča sin princ Wilhelm. — Državni zbor zboroval je včeraj in pričel obravnavo nove brambovske postave, katera v marsičem obteži službovanje brambovcev, pa tudi pomnoži stroške za-nje. — V splošni razpravi govorila sta zoper postavo Rechbauer in Schöffel, za postavo se ni oglasil nihče, ker je v resnici pretežko, še zagovarjati ono, čemur se človek le nerad podvrže kot neogibljivi pa težki naredbi za večo varnost domovine — brez prave druge podlage — kot one resnice, da vsaka država skuša drugo prehiteti in prekositi.

Posvetovanje te postave trajalo bode 3—4 seje; prihodnji teden pridejo na vrsto nekatere manje reči in konec unega tedna se bode zborovanje za to spomlad pretrgala.

Štajarsko. — Tudi uradna „Grazer Zeitung“ razglašá program za potovanje presvitlega cesarja na Štajarskem. — Po tem doide presvitli cesar v nedeljo dne 1. julija v Gradec: dne 2. julija bo vélika maša, potem sprejem deputacij in dostojanstvenikov, odtvorjenje razstave, zvečer predstava v gledišči. Dne 3. julija: ogledovanje posadke, avdijence in odtvorjenje slavnostnega streljanja. Dne 4. julija: Ogledovanje vojaštva, ples industrijelcev. Dne 5. julija: Ogledovanje pevske igre šolske mladine v mestnem gledišči. Dne 6. julija: Vožnja v Köflah, Nemški Landsberg itd. pa nazaj. Dne 7. julija: Ogledovanje, dirka za stavo. Dne 8. julija: Ljudska veselica. Dne 9. julija: Vožnja v Feldbach, Gleichenberg, Radgono, Stras, Spidfeld-Maribor. Dne 10. julija: Vožnja z Maribora v Ptuj in Rogatec. Dne 11. julija: Vožnja z Rogatca v Celje in Ljubljano.

Česka. Iz Prage. — Vsi narodno-konservativni krogi odločno obsojajo postopanje mladočeskega poslanca Tilšerja, ker je edini desničar, glasoval zoper šolsko

postavo in v tem podpiral namen levičarjev: razdvojiti desnico zborniško. — Dr. Trojan, tudi mladoček, ostal je z namenom doma, ker zdaj je uže došel na Dunaj.

Beligrad. — Napadnica kraljevska Marković obsojena je na smrt. — Srbska kraljica doide jutri (v četrtek) na Dunaj, kjer se bode mudila teden dni.

Ruska. — Kronanje carjevo odločeno je zdaj na 27. dan t. m.; vse gibanje vrti se zdaj krog priprav za svečanosti, katere se imajo vršiti pri tej priliki. Najnoveji čas se čuje, da bode našega cesarja pri teh slovesnostih zastopal tajni svetnik grof Wilczek. — Črnogorski knez pojde baje sam tje.

Nemška. — Časnik „Norddeutsche Allg. Zeitung“, glasilo Bismarkovo, odločno obsojuje postopanje levičarjev v avstrijskem državnem zboru pri razpravi šolske postave. — Umrl je znani državni poslanec, ustanovitelj zadrug Schulze-Delitzsch v Potsdamu. — Sobbe, znani morilec pismonoša, bil je obsojen na smrt.

Rim. — Z ozirom na ravno sklenjeno poravnavo med Vatikanom in Rusko, odlikovana sta minister Giers in grof Dimitry z velikim križem Pijevega reda. Nekateri časniki trdijo, da baje nemški cesarjevič pride obiskat laškega kralja v Rim; vendar pa brez vsega oficijelnega posla.

Konečna obravnava zoper 22 zatožencev zarad demonstracij Oberdankovih prične se pred porotniki dne 16. t. m.

Telegram „Novicam“.

Z Dunaja 1. maja ob 5. uri pop.

V splošni razpravi pri brambovski postavi govorila sta proti: Rechbauer in Schöffel; za njima razložil je pomen predložene postave jasno minister Welsersheimb, potem se je sklenilo, z veliko večino prestopiti v nadrobno razpravo. — Bivši finančni vodja ljubljanski Christ imenovan je za dvornega svetnika in finančnega vodja v Lincu.

Listnica vredništva. Gosp. F. P. v G.. Hvala za poslano; pride v prihodnji list. — Gosp. J. N. v B.. Hvala lepa! oglasite se zdaj kaj pred, mislili smo, da ste nas pozabili. — Gosp. Ž. v G.. Prav zelo ste nam ustregli; pošljite nam kmalu še kaj pa z dovoljenjem, da priobčimo tudi Vaše ime. — Gosp. M. R. v P.: — Srčna hvala za mnogovrstno podporo, došle ste danes tudi dve poli popravka. Zdaj bo stvar kmalu v redu. — Gosp. V. v K.: Vašega dopisa nismo mogli porabiti, je vse preobširen in še velicega popravljanja bi potreboval. Vstregli nam bodete, ako nam ob priliki na kratko naznate tamošnje dogodbe s posebnim ozirom na kmetijstvo.

Popravki. V zadnjih „Novicah“ na strani 130. naj se čita v 18. vrsti leve polovice od zgoraj „škatljic ali pušic“ (ne punčic); — na isti strani v 5. vrsti od spodaj pa „odlije“ (ne odbije). — Na 133. strani v levem oddelku v 91. vrsti od spodaj gori čitaj: a jabolka in breskve (ne marelice); dalje v 8. vrsti iste strani in oddelka od spodaj gori pa: vedel in znal (ne videl in znal).

Žitna cena

v Ljubljani 28. aprila 1883.

Hektoliter: pšenice domače 7 gold. 64 kr. — banaške 8 gold. 48 kr. — turšice 5 gold. 40 kr. — soršice 6 gold. 50 kr. — rži 6 gold. 20 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 71 kr. — ajde 4 gold. 39 kr. — ovsa 3 gold. 25 kr. — Krompir 3 gold. 21 kr. 100 kilogramov.